

Zpráva o šetření

ve věci nezletilých dětí Č.

Stěžovatel, pan J. Č. Č., podal podnět proti Úřadu městské části Praha 14 (dále také jako „OSPOD“), který je kolizním opatrovníkem jeho nezletilých dětí, N. J. Č. a A. L. Č.

A - Předmět šetření

Stěžovatel v květnu r. 2014 podal stížnost na postup Úřadu městské části Praha 14 k Magistrátu hlavního města Prahy. Magistrát hlavního města Prahy shledal jeho stížnost částečně důvodnou, a to pouze z hlediska formálních nedostatků vedení spisové dokumentace (očíslování dokumentů, nesprávné datum apod.) Přijal opatření k nápravě stran administrativní práce se spisem a písemných odpovědí rodičům na jejich podněty.¹

Stěžovatel chce v budoucnu docílit střídavé péče a vytýká OSPOD, že v roli kolizního opatrovníka není v této věci aktivní. V současné době, kdy jsou děti svěřeny předběžným opatřením do péče matky, má zájem více participovat na výchově dětí prostřednictvím širokého styku. K tomuto účelu si pořídil bydlení v místě, kam se matka z Prahy i s dětmi odstěhovala, tj. ve Špindlerově Mlýně.

Stěžovatel vytýká koliznímu opatrovníkovi², že není nestranný, straní matce dětí a nekoná v zájmu dětí.

Cílem této zprávy není podrobně rozebírat skutkový a právní stav případu, který je stěžovateli i OSPOD dobře znám. Zaměřím se pouze na klíčové momenty v kolizním opatrovnictví.

B - Skutková zjištění

Na jaře³ r. 2013 se matka odstěhovala s dětmi ke svým rodičům. Poté spisová dokumentace obsahuje záznamy o neshodách rodičů při předávání dětí ke styku s otcem, o domluvách mezi rodiči na dalším kontaktu otce s dětmi, nejčastěji v krátkodobém horizontu následujících 14 dnů.

¹ Rodinnou situaci MHMP popsal tak, že rodiče se vzájemně obviňují z manipulace dětí a že děti poškozují, když si přes ně vyřizují účty. Uvedl, že děti jsou dlouhodobě vystaveny negativnímu psychickému tlaku a trpí konfliktem rodičů a jejich nesmiřitelnými vztahy.

² Stěžovatelova stížnost ze dne 6. 5. 2014 směřuje výhrady vůči výkonu sociálně-právní ochrany dětí a koliznímu opatrovnictví, pro účely této zprávy vybírám jen ty výhrady, které se týkají kolizního opatrovnictví.

³ V červnu r. 2013 tvrdil otec, že odstěhování proběhlo přibližně před dvěma měsíci, v návrhu k soudu uvádí duben r. 2013. Matka v podáních soudu tvrdí, že společnou domácnost před odstěhováním s otcem nevedli už několik let, což rozporují čestná prohlášení sousedů.

Dne 17. 6. 2013 vydal Obvodní soud pro Prahu 9 **usnesení o předběžném opatření, jímž děti svěřil do péče matky, otci stanovil povinnost hradit výživné** na děti. Dále stanovil otci styk v době letních prázdnin (1 týden v červenci a 1 týden v srpnu). Soud konstatoval, že pokud spolu rodiče nežijí a děti se fakticky nacházejí v péči matky, otec má právo na kontakt s dětmi, neboť v minulosti děti nijak neohrožoval a není důvod se domnívat, že by je ohrožovat začal, jak uvádí v návrhu matka. Téhož dne soud ustanovil OSPOD kolizním opatrovníkem dětí v řízení o návrhu na úpravu poměrů a o návrhu na předběžné opatření⁴. Matka podala dne 3. 7. 2013 odvolání, kterým se domáhala úpravy styku dětí s otcem o letních prázdninách v rozsahu jednoho dne bez přespání v jednom týdnu a v druhém týdnu dva víkendové dny rovněž bez přespání. OSPOD navrhl dne 17. 7. 2013 napadené usnesení potvrdit a poukázal na neprůhlednost rodinné situace, na odlišné výpovědi rodičů. Stěžovatel se neodvolal, akceptoval rozsah styku s dětmi, který stanovil soud prvního stupně.⁵ Odvolací soud potvrdil usnesení soudu prvního stupně.

Matka navrhovala svěřit děti do výlučné péče a otec navrhoval soudu, aby rozhodl o střídavé výchově pro dobu před rozvodem a po rozvodu. Dne 28. 8. 2013 kolizní opatrovník podal soudu zprávu o poměrech rodičů, kteří mají oba vhodné podmínky pro péči o děti, a navrhl vypracování znaleckých posudků z oboru dětské psychologie. Soud následně nařídil vypracování znaleckých posudků a odročil jednání na dobu neurčitou.⁶

Dne 18. 9. 2013 uzavřeli rodiče na OSPOD dohodu o styku na dalších 14 dnů – jeden týden bude otec s dětmi od pondělí do úterý a druhý týden od pátku do úterý. Dohoda nebyla realizována⁷ a otec žádal OSPOD o podání návrhu na vydání předběžného opatření o styku. OSPOD mu sdělil, že otec má právo podat návrh sám. V říjnu r. 2013 proběhl kontakt dětí s otcem. Obsah dohody rodičů o styku však není ve spisu zachycen, zřejmě se jednalo pouze o ad hoc dohodu na konkrétní styk otce s dětmi. OSPOD usiloval o setkání rodičů s cílem sepsání dohody o styku. K setkání došlo dne 16. 10. 2013, rodiče byli schopni se domluvit jen na příštích 14 dnů. V zápisu OSPOD uvádí, že matka se nechtěla na dalších termínech dohodnout, a proto otec navrhl opětovné setkání na OSPOD po týdnu. Při následném setkání došlo k dohodě o stycích – každých 14 dnů od čtvrtka do neděle, ohledně úterý dalšího týdne se rodiče nedohodli. Otec poté⁸ podal návrh na vydání předběžného opatření, v němž navrhl styk s dětmi v prvním týdnu od středy do neděle a ve druhém od úterý do čtvrtka.

Dne 30. 10. 2013 vyzval soud OSPOD, aby se vyjádřil k návrhu otce na vydání předběžného opatření, a téhož dne odeslal spis soudnímu znalci⁹. Soud

⁴ Matka v návrhu ze dne 11. 6. 2013 nenavrhla úpravu styku otce s dětmi, vyjádřila obavy, že je otec bude ohrožovat v důsledku psychické nemoci. Otec v návrhu ze dne 12. 6. 2013 navrhoval styk s dětmi v době letních prázdnin v rozsahu 14 dnů v červenci a 14 dnů v srpnu.

⁵ vyjádření otce k odvolání matky ze dne 2. 8. 2013

⁶ Ve spisu Om je na předvolance zapsáno: „Po dohodě se soudkyní OSPOD uzavře dohodu s rodiči – 1x za 14 dní od čt do ne.“ Tento zápis vznikl patrně v důsledku soudního jednání, neboť poznámka je vepsána na předvolání.

⁷ Stalo se tak z důvodu nemoci dětí, které matka chtěla odvést k lékaři. Dle vyjádření otce nevzala v potaz jeho rozhodnutí, že k lékaři děti v době styku odvede.

⁸ dne 25. 10. 2013

⁹ Tento údaj vychází z databáze na stránkách www.infosoud.justice.cz.

žádal OSPOD o vyjádření obratem. OSPOD odpověděl dne 4. 11. 2013, tj. třetí pracovní den po vypravení výzvy soudu, takto: „*Při posledním sezení se podařilo dohodnout styk s dětmi, a to každých 14 dnů od čtvrtka do neděle, kdy bude mít otec nezletilé děti u sebe. Další styk v dalším týdnu si již bohužel rodiče nebyli schopni dohodnout, protože matka navrhovala úterý dopoledne, otec úterý celý den, později styk otec rozšířil z úterý na středu s přespáním, s čím matka zásadně nesouhlasila.*“ OSPOD v závěru uvedl, že nemá dosud k dispozici výsledky znaleckého zkoumání, proto se nemůže adekvátně vyjádřit k návrhu otce. OSPOD ponechává na úvazu soudu, zda bude akceptovat dohodu rodičů, od čtvrtka do neděle v jednom týdnu, a ve druhém týdnu upraví styk na jeden den s přespáním.

V mezidobí soud vydal dne 1. 11. 2013 **usnesení o předběžném opatření, jímž upravil styk otce s dětmi od čtvrtka do neděle v jednom týdnu a od středy odpoledne do čtvrtka do rána ve druhém týdnu**, dále pak upravil styk otce s dětmi o vánočních svátcích. Dle soudu je v zájmu dětí, aby jejich styk s otcem probíhal průběžně a pravidelně do doby vypracování znaleckého posudku a rozhodnutí ve věci samé. Tato úprava podle názoru soudu zatím dostatečně zajišťuje kontakt dětí s otcem. Otec se odvolal a požadoval širší kontakt s dětmi (od středy do neděle v jednom týdnu a od úterý do čtvrtka ve druhém týdnu). Jeho odvolání nebylo úspěšné, podle odvolacího soudu úprava styku dostatečným způsobem zajišťuje kontakt otce s dětmi.

Matka nerespektovala předběžné opatření a děti dne 26. 12. 2013 otci nepředala. Odůvodnila to pobytem dětí v Krkonoších, OSPOD ji důrazně poučil o povinnosti plnit soudní rozhodnutí.

Dne 29. 1. 2014 soud požádal OSPOD o vyjádření k návrhu matky na vydání předběžného opatření o zvýšení výživného, a to obratem. OSPOD v přípisu ze dne 3. 2. 2014 navrhl u syna stěžovatele výživné zvýšit s ohledem na sníženou imunitu dítěte. Soud však matčin návrh zamítl s odůvodněním, že si dobrovolně zvolila bydliště v dlouhodobě nejdražším zimním středisku v České republice, ve Špindlerově Mlýně, stejně jako bylo jejím dobrovolným rozhodnutím přihlásit tam děti do anglické školky.

Ve spisu se nacházejí zprávy o psychologickém vyšetření dětí od PhDr. J. Š. z Dětského centra A, vypracované na žádost otce. V nich PhDr. Š. uvádí, že děti mají k otci vřelý vztah a že opakovaně zachytil z úst dětí negativní výroky matky o otci jakožto symptomy negativního ovlivňování vztahů dětí k otci¹⁰. Uvádí, že otec je kompetentní se rovnocenně s matkou podílet na péči o děti, vysoká míra jeho účasti může kompenzovat i jednostranné působení matky, děti jsou na takovou úpravu vnitřně připraveny. Stěžovatel doložil také zprávu o kontrolním psychologickém vyšetření od PhDr. Š. z dětského centra, který je přesvědčen o manipulaci matky s dětmi a jejím negativním ovlivňování dětí proti otci.¹¹ Uvádí, že je v zájmu dětí být s otcem v co nejširším kontaktu, rozhodně do míry střídavé výchovy, v úvahu připadá i svěření dětí do péče otce. Ve zprávě ze dne 7. 2. 2014 PhDr. Š. uvádí, že se zdá, že jsou naplněny předpoklady pro oboustranně vyvážený

¹⁰ Např. zpráva ze dne 28. 8. 2013, která shrnuje dvě orientační vyšetření z července a srpna r. 2013.

¹¹ zpráva ze dne 24. 10. 2013

podíl rodičů na výchově dětí. Dodává však, že sleduje pouze hledání východiska a zmírnění konfliktu a plně respektuje autoritu znaleckého zkoumání.

Střídavou výchovu znalec určený soudem ve znaleckém posudku z března r. 2014 nedoporučil, což odůvodnil geografickou vzdáleností bydlišť rodičů a osobnostními a vývojovými charakteristikami dětí. O střídavé péči lze podle znalce uvažovat nejdříve za pět let. Styk s rodičem, který děti nebude mít v péči, navrhuje znalec co nejširší, rozhodně překračující běžné schéma 1x víkend za 14 dnů. V zájmu dětí by bylo, aby rodiče zvolili úpravu bydlení v geografické blízkosti, aby se druhý rodič mohl intenzivně stýkat s dětmi i ve všední dny. Kolizní opatrovník se dotazoval na vhodnost střídavé výchovy znalce při soudním jednání dne 9. 7. 2014. Znalec setrval na závěru, že střídavá výchova není vhodná.

Dne 23. 9. 2014 zpracoval PhDr. Š. na žádost otce znalecký posudek z oboru dětské psychologie, ve kterém oponuje soudem ustanovenému znalci PhDr. P. ohledně ovlivňování dětí matkou proti otci. PhDr. Š. zastává názor, že děti jsou vystaveny závažnému negativnímu ovlivňování a popouzení proti otci. Doporučuje střídavou výchovu jako terapeuticky účinné opatření proti vzniku syndromu zavrženého rodiče, případně změnu výchovy ve prospěch otce.

Podle předběžného opatření ze dne 7. 10. 2014 byl styk stěžovatele s dětmi upraven v jednom týdnu od pátku (12:30 hod.) do neděle (18:00 hod.) a ve druhém od pátku (12:30 hod.) do soboty (7:30 hod.). Výživné na děti bylo zvýšeno u syna na 4.000,- Kč a u dcery na 2.500,- Kč. Usnesení bylo změněno odvolacím soudem tak, že se návrh na vydání předběžného opatření zamítá. Poté vstoupilo v účinnost opět předběžné opatření ze dne 1. 11. 2013.

C - Hodnocení věci ochránkyní

Zákon č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů, mi ukládá povinnost působit k ochraně osob před jednáním úřadů a dalších institucí uvedených v tomto zákoně, pokud je v rozporu s právem, neodpovídá principům demokratického právního státu a dobré správy, jakož i před jejich nečinností, a tím přispívat k ochraně práv a svobod.

Zájem dítěte musí být v souladu s čl. 3 Úmluvy o právech dítěte¹² předním hlediskem při jakékoliv činnosti týkající se dětí, uskutečňované mj. správními orgány.

Péče o děti a jejich výchova je podle článku 34 odst. 4 Listiny základních práv a svobod¹³ právem rodičů, děti mají právo na rodičovskou výchovu a péči.

Podle ustanovení § 1 písm. a) a c) zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, se sociálně-právní ochranou dítěte rozumí mj. ochrana práva dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu a působení směřující k obnovení narušených funkcí rodiny. Dle ustanovení § 5 citovaného zákona je předním hlediskem sociálně-právní ochrany dětí zájem a blaho dítěte.

¹² sdělení Federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb.

¹³ usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku ČR

O letních prázdninách roku 2013 trávily děti u otce 2 týdny z 9 týdnů. Otec navrhoval, aby s dětmi mohl strávit 14 dnů v červenci a 14 dnů v srpnu. **Rozsah styku**, který vymezil soud prvního stupně, však **otec akceptoval, nelze proto vytýkat OSPOD, že neusiloval o větší frekvenci prázdninového kontaktu otce s dětmi.**

OSPOD však nebyl podle mého názoru dostatečně aktivní při výkonu kolizního opatrovnictví, když ponechal v listopadu r. 2013 na úvaze soudu rozsah styku otce s dětmi ve druhém týdnu (nad rámec dohody rodičů). Již v té době měl OSPOD k dispozici např. zprávy od obou rodičů, poznatky o jejich způsobu komunikace, zprávy od PhDr. Š. Jsem přesvědčena o tom, že **OSPOD měl mít jasný názor, zda je v nejlepším zájmu dětí stýkat se s otcem každý týden, anebo ob jeden týden**, ačkoliv neměl k dispozici znalecký posudek, **a tento měl soudu sdělit.** Zvláště pak je tato otázka citlivá u dětí nízkého věku (zejm. batolecí věk dcery), neboť jejich čas běží jiným tempem než čas dospělých. Kolizní opatrovník měl v souladu s nálezem Ústavního soudu ČR I ÚS 618/2005¹⁴ usilovat o to, aby předběžné opatření zajistilo otci a dětem pravidelný a co nejširší kontakt. V té době již děti s otcem nežily půl roku, čas, který s nimi trávil, byl minimální, upravovaný ad hoc dohodami mezi rodiči, krom prázdninového kontaktu. Podle nálezu Ústavního soudu I ÚS 618/05 předběžné opatření upravující styk rodičů s dětmi musí být použito s ohledem na charakter a význam jím chráněného zájmu, kterým je umožnit i rodiči, který s dítětem trvale nežije, pravidelný a co nejširší kontakt, protože je to právě množství času, ve kterém je možno realizovat i neverbální výchovné působení rodiče.

OSPOD se jako kolizní opatrovník dětí přiklonil k návrhu matky z ledna r. 2014 na zvýšení výživného na syna, což odůvodnil jeho zdravotním stavem, který měl ověřený u pediatra¹⁵. OSPOD neuznal za vhodné zvyšovat výživné z důvodu nákladné anglické školky či cest za otcem z důvodu soudní úpravy styku, jak navrhovala matka. **OSPOD v této věci matce nestranil, protože svůj postoj opřel toliko o zdravotní stav dítěte**, nikoliv o zvýšené náklady na školku ani na cestování za otcem v rámci soudní úpravy styku.

Jsem přesvědčena o tom, že kolizní opatrovník má vycházet z doporučení soudem ustanovených znalců. Soudem určený odborník PhDr. P. doporučil děti svěřit do péče jednoho z rodičů a druhému rodiči zajistit široký styk s dětmi, střídavou výchovu nedoporučil. PhDr. Š. zastává názor, že děti jsou připraveny na rovnocenný podíl otce na péči o ně, že to odpovídá jejich potřebám a že s otcem by měly mít co nejširší styk až do míry střídavé výchovy, případně by mu měly být svěřeny do péče, neustane-li matčino negativní ovlivňování dětí vůči otci. Porovnáním písemných materiálů od obou autorů lze dojít k závěru, že byt' PhDr. Š. děti několikrát orientačně vyšetřil a provedl několik kontrolních vyšetření, byl si vědom toho, že znalecké zkoumání má větší váhu. **OSPOD proto nepochybil, když nepodpořil návrh na střídavou výchovu a při soudním jednání dne 9. 7. 2014 se dotazoval na toto téma soudního znalce.**

¹⁴ ze dne 7. 11. 2006

¹⁵ Telefonát OSPOD ze dne 21. 1. 2014, kdy pediatr sdělil, že syn má oslabenou imunitu.

V září r. 2014 vypracoval PhDr. Š. na žádost otce znalecký posudek z oboru dětské psychologie, kterým reaguje na znalecký posudek PhDr. P. a oponuje mu v otázce střídavé výchovy, kterou vnímá jako terapeuticky účinné opatření proti vzniku syndromu zavrženého rodiče. PhDr. Š. však sám vnímá limity svého posudku způsobené neúčastí matky, což vyjadřuje na str. 7 posudku.

Při srovnání závěrů obou psychologů **považuji pro stanovisko kolizního opatrovníka za stěžejní znalecký posudek PhDr. P.**, kterého soud ustanovil znalcem pro případ dětí Č.. PhDr. P. také nezpochybňuje výchovné kvality otce, avšak vyšetření dětí provedl zevrubněji, znalecky zkoumal i matku. Nadto nemohu pominout zprávu z mateřské školy¹⁶, která uvádí, že syn měl učitelce říci, že do dětského centra chodí žalovat s otcem na matku (byť otec namítá, že zaměstnanci školky mají s matkou blízký vztah a vyjádření je zkreslené). Toto tvrzení mohu brát s rezervou, ale nemohu ho pominout a vynechat ve svých úvahách, stejně jako např. vyjádření dětí, které přivedl do dětského centra otec, vykreslující špatnou péči matky o děti.

V této souvislosti je nezbytné zmínit, že soud ustanovil znalce usnesením ze dne 20. 9. 2013, kdy mu uložil, aby znalecký posudek podal soudu ve lhůtě 60 dnů od obdržení spisového materiálu. Kdy byl znalci doručen spisový materiál, není možné ze spisové dokumentace Om zjistit. Z webových stránek www.infosoud.justice.cz vyplývá, že mu spis byl odeslán dne 30. 10. 2013. Znalecká vyšetření se uskutečnila až v termínech 31. 1. 2014, 20. 2. 2014 a 21. 2. 2014, soud poté obdržel znalecký posudek až dne 3. 4. 2014. Od odeslání spisu znalci do doby doručení znaleckého posudku soudu uplynulo přibližně pět měsíců. Ve spisu **jsem nenalezla záznam o tom, že by kolizní opatrovník v zájmu dětí komunikoval v této věci se soudem, že by zjišťoval, v jaké fázi je vypracování znaleckého posudku, případně urgoval jeho vyhotovení.** OSPOD měl dle mého názoru jako kolizní opatrovník dětí usilovat o to, aby soudní znalec rozhodl v soudem určené lhůtě. **OSPOD v pozici kolizního opatrovníka má dbát mj. na to, aby při vypracování znaleckého posudky nedocházelo k průtahům, a za tím účelem může urgovat soud, případně podat i stížnost na soudní průtahy předsedovi soudu.**¹⁷

Podle znaleckého posudku PhDr. P. je vhodný co nejširší styk s rodičem, s nímž děti nežijí, a to i ve všedních dnech. Do doby vydání meritorního rozhodnutí ve věci je proto v nejlepší zájmu dětí, aby o ně otec mohl pečovat i během pracovního týdne. K tomuto účelu si pronajal ve Špindlerově Mlýně byt a je ochoten se tam o děti starat. Děti by tedy neměnily mateřskou ani základní školu, jejich třídní kolektiv by zůstal stabilní. Pronajatý byt je v blízkosti bydliště matky¹⁸, tudíž by děti nebyly zatěžovány časově náročnými přesuny.

Ze spisové dokumentace je zjevné, že rodinná situace se stran předávání dětí více zkomplikovala na sklonku r. 2013, kdy si matka pronajala byt v horském prostředí a s dětmi se odstěhovala z Prahy do Špindlerova Mlýna. Je možné, že napětí mezi rodiči se vystupňovalo i z toho důvodu, že oba rodiče očekávali pozvání

¹⁶ doručena na OSPOD dne 16. 12. 2013

¹⁷ na základě ustanovení § 164 o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích)

¹⁸ údajně v dosahu 5 min. chůze

od znalce ke znaleckému zkoumání dětí. Otec zareagoval na změnu bydliště matky s dětmi tím, že si v průběhu r. 2014 pronajal byt nedaleko nového místa bydliště matky s dětmi, kde by o ně mohl pečovat, a v současné době má, podle mých informací, trvalé bydliště také ve Špindlerově Mlýně. Tato jeho snaha přiblížit se dětem, která byla jedním z doporučení ve znaleckém posudku, by měla být zohledněna při úvaze kolizního opatrovníka o dalším uspořádání poměrů dětí.

D - Závěry

Ačkoliv jsem v postupu Úřadu městské části Praha 14 jako kolizního opatrovníka neshledala pochybení v zásadních namítaných procesních postupech (otázka střídavé výchovy, příklon k návrhu matky na zvýšení výživného), na základě výše popsaných zjištění a úvah jsem ve smyslu ustanovení § 18 odst. 1 zákona o veřejném ochránci práv dospěla k přesvědčení, že se Úřad městské části Praha 14 přesto dopustil pochybení v roli kolizního opatrovníka, a to pouze v dílčích postupech, když:

- nepodpořil návrh otce na vydání předběžného opatření, které by upravilo jeho styk s dětmi každý týden, resp. ponechal v r. 2013 na úvaze soudu, zda umožní každotýdenní kontakt dětí s otcem;
- nevyvinul aktivitu směrem k soudu ve věci vyhotovení znaleckých posudků.

Zprávu o šetření zasílám starostovi Úřadu městské části Praha 14 a žádám, aby se v zákonné lhůtě 30 dnů od jejího doručení vyjádřil ke zjištěným pochybením a informoval mě o přijatých opatřeních k nápravě. Zpráva shrnuje mé dosavadní poznatky, které mohou být podkladem pro závěrečné stanovisko.

Zprávu zasílám rovněž stěžovateli.

Mgr. Anna Š a b a t o v á, Ph.D.
veřejná ochránkyně práv